

İŞVERENLERE YÖNELİK OLARAK AÇILAN ALACAK VE İŞE İADE DAVALARINDA ALINAN KARARLARA İLİŞKİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMU UYGULAMA ESASLARI

1. GİRİŞ

6325 Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununa istinaden işçi-işveren ilişkisinden kaynaklanan, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebine ilişkin bir uyuşmazlığın arabuluculuk süreci sonucunda anlaşma çıkmaması halinde dava konusu olabilmektedir.

Arabuluculuk süreci sonunda işverenlere yönelik olarak açılan alacak ve işe iade davalarında alınan kararlara ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılacak işlemler Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliği ve 2020/20 sayılı Genelgede ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Bu yazımızda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirtilen mevzuat çerçevesinde mahkemelerce işçiler lehine alınan alacak ve işe iade kararlarına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu'nun uygulamalarına ilişkin esaslar ele alınacaktır.

2. İŞÇİ VE İŞVEREN İLİŞKİSİNDEN KAYNAKLANAN ALACAK DAVASI KARARLARI AÇISINDAN

2.1. Alacak Davaları Yönünden Alacak Davasına Konu Olan Dönemlerde Sigortalılık Bildiriminin Tespiti Halinde:

Mahkeme kararlarında, alacak davasına konu olan dönemlerde sigortalılık bildiriminin bulunmadığının anlaşılması halinde mahkemece karar verilen alacak tutarları için herhangi bir işlem yapılmayacak, başka bir ifade ile dava konusu sürelerde davacı kişinin sigortalılık bildiriminin bulunmadığının tespiti halinde, işverenlerden aylık prim ve hizmet belgesi istenmeyecek veya bu belgeler ünitelerce resen düzenlenmeyecektir. Öte yandan, mahkeme kararlarında her ne kadar alacak davasına konu olan dönemlerde sigortalılık bildiriminin bulunmadığı anlaşılmış olsa da ilgili dönem veya dönemler için karar verilen alacak tutarları alacak davasına konu olan kişiler arasında bir çalışma ilişkisinin bulunabileceğine karine oluşturduğundan gerekli incelemenin yapılması amacıyla konu Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarına havale edilecek ve düzenlenecek rapora göre işlem yapılacaktır.

2.2. Alacak Davasına Konu Olan Dönemlerde Sigortalılık Bildirimi Varsa:

İşverenler tarafından sigortalı bildirimi yapıldığı halde, kazançlarının eksik ödendiğini ileri süren sigortalılarca, işverenler aleyhine açılan alacak davalarında, mahkemelerce alacak tutarına ilişkin kararların verilmiş olması halinde alacak davalarına ilişkin mahkeme kararları, prime esas kazanca tabi olan ücret ve ücret dışı alacaklar yönünden işleme alınacaktır.

2.2.1. Alacak Davasına Konu Olan Dönemlere İlişkin Kazançların Ücret Olması Halinde:

Öncelikli olarak mahkeme kararında dönemler belliyse ücret kazançları ilgili aylara mal edilecektir. Ücretin dönemi belli değilse mahkemeden konu hakkında bilgi alınacaktır. Söz konusu ücret alacaklarının dönemleri mahkemeden temin edilmesi halinde ilgili aylara temin edilememesi halinde ise alacak davasına konu olan dönemdeki sigortalılık bildirimi yapılan son ayın prime esas kazancına mal edilecektir.

2.2.2. Alacak Davasına Konu Olan Dönemlere İlişkin Kazançların Ücret Dışı Olması Halinde:

5510 sayılı Kanunun 80 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereği, toplu iş sözleşmelerine tabi işyerleri işverenlerince veya kamu idareleri veya yargı mercilerince verilen kararlara istinaden, sonradan ödenen ücret dışındaki ödemelerin hizmet akdinin mevcut olmadığı veya askıda olduğu bir tarihte ödenmesi durumunda, 82 nci madde hükmü de nazara alınmak suretiyle prime esas kazancın tabi olduğu en son ayın kazancına dahil edileceğinden, alacak davasına konu olan ücret dışı ödemelerin öncelikli olarak hizmet akdi devam ediyorsa ödendiği ayın kazancına, hizmet akdi askıdaysa veya devam etmiyorsa prime esas kazancın tabii olduğu en son ayın prime esas kazancına mal edilecektir.

2.2.3. Mahkeme Kararındaki Ücret ve Ücret Dışı Ödemenin Birlikte Bildirilmesi (Ayrıştırılmaması) Halinde:

Mahkemeden ücret ve ücret dışı ödemelerin ayrı ayrı miktarları ve hangi aylara ait olduğu istenecek, bildirilmesi halinde ücret ve ücret dışı alacaklara uygulanan işlemler yapılacak, bildirilmemesi halinde ise ücret ve ücret dışı ödemelerin toplamı alacak davasına konu olan dönemde prime esas kazanç bildirimi yapılan en son ayın prime esas kazancına mal edilecektir.

2.3. Bahse Konu Mahkeme Kararlarına İstinaden Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerince veya Sosyal Güvenlik Merkezlerince Yapılacak Diğer İşlemler:

Kuruma eksik bildirim yapıldığı mahkeme kararınca tespit edilen sigortalılara ilişkin prime esas kazançta ait prim belgelerinin bir aylık süre içinde düzenlenerek Kuruma verilmesine ilişkin yazı 7201 sayılı Kanuna göre işverenlere tebliğ edilecek,

İşverenlerce, söz konusu belgelerin bir aylık süre içinde Kuruma verilmemesi halinde, bir aylık sürenin bitimini müteakip ünitece ilgili belgeler re'sen düzenlenecek ve muhteviyatı sigorta prim borçları 7201 sayılı Kanuna göre işverenlere tebliğ edilecek,

Tebliğin alındığı tarihten itibaren bir aylık süre içinde itirazda bulunulması halinde ise itiraz Ünitadaki "Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonu" tarafından değerlendirilecek,

Komisyonca alınan karar 7201 sayılı Kanuna veya 5510 sayılı Kanunun 88 inci maddesinin 23 üncü fıkrasında yer alan hükümler dikkate alınarak işverenlere tebliğ edilecektir.

3. İŞE İADE DAVASI KARARLARI AÇISINDAN

3.1. Prime Esasların Kazançların Belirlenmesi

İş Kanunu'nun uygulandığı 30 veya daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde en az 6 aylık kıdemi bulunan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesinin geçerli sebep gösterilmeden veya gösterilen sebebin geçerli olmadığı iş mahkemesince veya özel hakem tarafından tespit edilerek feshin geçersizliğine karar verilmesi halinde;

İşçiye başvurusu halinde 1 ay içinde işe başlatmayan işverence işçiye ödenen ve mahkeme veya özel hakemce belirlenen en az 4, en çok 8 aylık ücreti tutarındaki tazminatın, niteliği itibariyle ücret sayılabilecek bir kazanç durumunda olmaması ve işe başlatılmayan sigortalının sigortalılık niteliğinin de kalmaması nedeniyle anılan tazminat tutarı prime tabi tutulmayacaktır.

Feshin geçersizliğine dair mahkeme veya özel hakem kararının kesinleştirilmesine kadar işçiye çalıştırılmadığı süre için en çok 4 aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer hakların da işverenin işçiye işe başlatması veya başlatmamasına bakılmaksızın ödeneceğinden, bu düzenleme ile, feshin geçersizliğine dair karar alan işçiye, işe başlatıp başlatmama konusunda işverene verdiği inisiyatif karşılık işçiye en çok 4 aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer haklarının ödenmesini hüküm altına alarak korumuş, sözleşmenin fesih tarihini, en çok 4 aya kadar ileri bir tarihe atmış bulunmaktadır.

Buna göre, işçinin işe iadesi için kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının kendisine tebliğinden itibaren 10 iş günü içinde işe başlamak üzere başvurmuş olması kaydıyla, işe başlatılsın veya başlatılmasın bu nitelikteki işçilere çalıştırılmayan süre için ödenen en çok 4 aya kadar ücret ve diğer haklar, akdin feshedildiği aydan başlanılarak ilgili ayların prime esas kazançlarına dahil edilerek işsizlik sigortası primi de dahil olmak üzere tüm sigorta kollarına ait primler kesilecek ve bu süreler hizmetten sayılacaktır.

Öte yandan, işçi işe başlatıldığında bildirim süresine ait (ihbar) ücreti ile kıdem tazminatı peşin olarak ödenmiş ise işçiye ödenecek en çok 4 aya kadar olan ücret ve diğer alacaklarından mahsup edileceğinden, 5510 sayılı Kanunun değişik 80 inci maddesi uyarınca bildirim süresine ait (ihbar) ücret ile kıdem tazminatının prime tabi tutulmaması nedeniyle işçiye işe başlatılması halinde ödenecek en çok 4 aya kadar olan ücret ve diğer hakları mahsup edilmemiş haliyle prime tabi tutulacak ve bu süreler prim ödeme gün sayısından sayılacaktır.

Bu doğrultuda, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 21 inci maddesi uyarınca işçiye ödenecek olan en çok 4 aya kadar ücret ve diğer alacaklardan (haklardan) prim alınarak bu süreler prim ödeme gün sayısı olarak değerlendirilecektir.

3.2. Belgelerin Verilmesi ve Primlerin Ödenmesi İşlemleri

4857 sayılı İş Kanunu'nun 21 inci maddesine istinaden; İş mahkemelerince veya özel hakem tarafından verilen kararlar uyarınca göreve iadesine karar verilen sigortalı personel için verilmesi gereken **asıl veya ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinin**, sigortalı personelin kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının tebliğinden itibaren 10 işgünü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunması ve işverenin usulüne uygun daveti üzerine işe başlaması halinde, davete ilişkin tebligatın alındığı tarihin veya işverenin işçiye işe başlatmaması halinde, sigortalı personelin işe başlamak için işverene yaptığı başvurusuna ilişkin tebligatın alındığı tarihin içinde bulunduğu ayı takip eden ayın 26 sına kadar, Kuruma, e-sigorta kanalıyla gönderilmesi veya kağıt ortamında verilmesi halinde yasal süresi içinde verilmiş kabul edilir.

Yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun 21 inci maddesine istinaden; İş mahkemelerince veya özel hakem tarafından verilen kararlar uyarınca göreve iadesine karar verilen sigortalı personel için verilmesi gereken **aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk edecek sigorta primlerinin**, sigortalı personelin kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının tebliğinden itibaren 10 işgünü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunması ve işverenin usulüne uygun daveti üzerine işe başlaması halinde, davete ilişkin tebligatın alındığı tarihin veya işverenin işçiye işe başlatmaması halinde, sigortalı personelin işe başlamak için işverene yaptığı başvurusuna ilişkin tebligatın alındığı tarihin içinde bulunduğu ayı, izleyen ay/dönemin sonuna kadar Kuruma ödenmesi halinde yasal süresi içinde ödenmiş kabul edilir.

İşe iade edilmesine karar verilen işçinin, 4 aylık süreye ilişkin ücret ve diğer haklarını alabilmesi için kesinleşen mahkeme kararının kendisine tebliğinden itibaren 10 iş günü içinde işe başlamak üzere işverene başvuruda bulunması gerekecektir.

İşçinin bu süre içinde işverene başvurmaması halinde, mahkemece geçersiz kabul edilen fesih yeniden geçerli hale geleceğinden işverenin 4 aylık süreye ilişkin ücret ve diğer haklarını ödeme yükümlülüğü bulunmayacağından, bu süreler için aylık prim ve hizmet belgesi düzenleme ve prim ödenmesi gibi bir sorumluluğu da bulunmayacaktır.

Kesinleşen mahkeme kararının tebliğinden itibaren 10 işgünü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunan işçinin;

- İşverenin usulüne uygun daveti üzerine 1 ay içinde işe başlaması halinde, 4 aylık süreye ilişkin aylık prim ve hizmet belgeleri, işverenin davet yazısının işçiye tebliğ edildiği tarihi izleyen ayın 26 sına kadar verilecek, muhteviyatı primler de aynı ayın sonuna kadar,

- İşe başlatılmaması halinde, 4 aylık süreye ilişkin aylık prim ve hizmet belgeleri işçinin işe başlamak için işverene yaptığı başvurusuna ilişkin tebligatın alındığı tarihi izleyen ayın 26 sına kadar verilecek, muhteviyatı primler de aynı ayın sonuna kadar ödenecektir.

Mahkemece işe iadesine karar verilen işçinin mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren 10 iş günü içinde işe başlamak üzere işverene başvuruda bulunmasına rağmen, işverenin usulüne uygun davet yazısının tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde işe başlamaması halinde mahkemece geçersiz kabul edilen fesih yeniden geçerli hale geleceğinden, işverenin 4 aylık süreye ilişkin ücret ve diğer hakları ödeme ve aylık prim ve hizmet belgesi düzenleme yükümlülüğü bulunmayacaktır.

4. SONUÇ

Mahkemelerin işçilik alacaklarına ilişkin geriye dönük kararları, işverenleri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından uygulanacak ciddi yaptırımlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Mahkemece verilen işe iade kararları neticesinde belirtilen sürelerle uyulması halinde idari para cezası, gecikme cezası/gecikme zammı, yararlanılmış asgari ücret desteklerinin iptali ya da istihdam teşviklerinden yasaklanma gibi olumsuzluklarla karşılaşılmayacaktır.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

is.✓verenim.com

